

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД ДЕЛАТНОШЋУ
ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА

СЕКТОР ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА У СРБИЈИ

Извештај за прво тромесечје 2013. године

Јун 2013. године

Садржај:

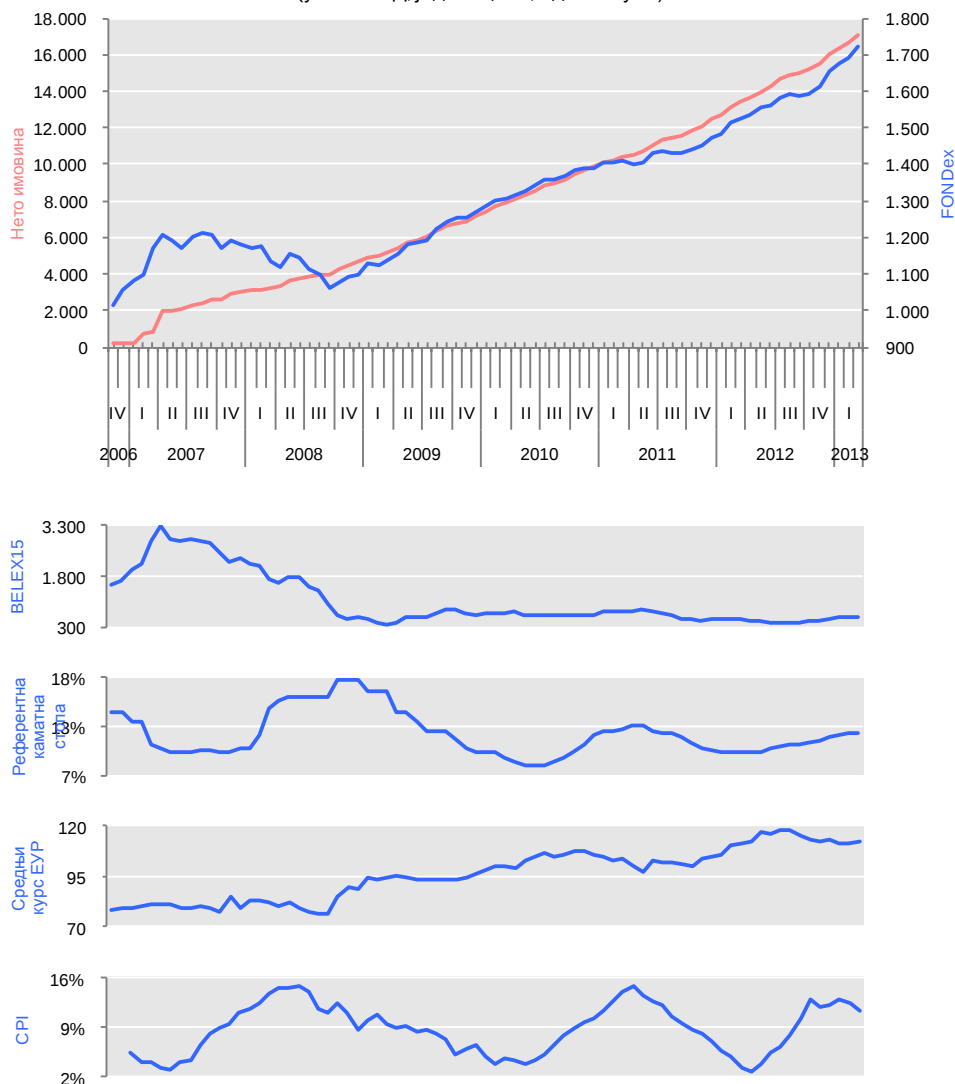
1. Увод.....	3
2. Пословање добровољних пензијских фондова	6
2.1. Учесници на тржишту	6
2.2. Нето имовина добровољних пензијских фондова	7
2.3. Структура имовине добровољних пензијских фондова.....	9
2.4. Обим трговања пензијских фондова хартијама од вредности.....	9
2.5. Накнаде друштава за управљање	10
2.6. Трансакциони трошкови	11
2.7. Број и структура корисника добровољних пензијских фондова..	12
2.8. Уплате доприноса, исплате средстава и пренос средстава.....	15
3. Закључак	18

1. Увод

Од почетка пословања добровољних пензијских фондова у Србији протекло је више од шест година. У том периоду нето имовина фондова се непрекидно увећавала и на крају првог тромесечја 2013. године износила је 17 млрд динара – у односу на претходно тромесечје бележи се раст од 6,5%, док раст за последњу годину дана износи 27%.

Од почетка пословања добровољних пензијских фондова нето имовина континуирано расте. На крају првог тромесечја 2013. године износила је преко 17 млрд динара.

Кретање вредности нето имовине, FONDex-а и кључних показатеља од почетка пословања ДПФ
(у млн РСД, јединицама, односно у %)

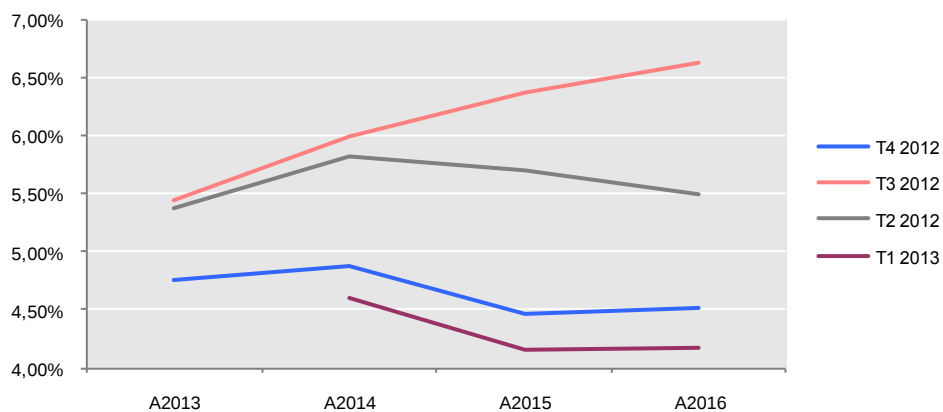
Извор: Народна банка Србије, Београдска берза, Републички завод за статистику

Приноси фондова су током целог периода углавном били позитивни. На крају првог тромесечја 2013. године *FONDex*¹ је достигао вредност од 1.722,77 поена². Принос *FONDex*-а, који представља и пондерисан просек приноса свих фондова, у овом тромесечју износи 4,1%, а принос за последњу годину дана 12,9%. Принос *FONDex*-а је од почетка пословања³ износио 8,9%.

На Београдској берзи је током првог тромесечја забележен пораст цена акција од око 10%, мерено индексом *BELEX15*⁴ (вредност индекса на крају марта била је 577,9). Раст индекса за последњу годину дана износи око 8%, као последица знатнијег пада цена акција током другог тромесечја 2012. године.

Обим промета у првом тромесечју износио је 15,4 млрд динара, што је знатно више у односу на тромесечне промете у последњих неколико година. Међутим, уколико се из промета изузме блок трговање акција Фриком а.д. Београд од близу 11 млрд динара, промет је на нивоу претходних тромесечја. Мерено бројем трансакција, активност на берзи у овом тромесечју бележи пад у односу на претходно тромесечје, са остварених око 116.000 трансакција.

Крива приноса на обвезнице СДШ
(крај тромесечја)

Извор: Београдска берза

На тржишту обвезница старе девизне штедње, на крају првог тромесечја приноси су се кретали од 4,15% до 4,61%⁵, а крива приноса се у померила надолу. У односу на претходно тромесечје, приноси су готово паралелно смањени, и то у просеку за 30 базних поена. У односу на исти период претходне године, приноси су смањени 134 базна поена за серију A2014, 174 базна поена за серију A2015 и 163 базна поена за серију A2016.

¹ *FONDex* је индекс који представља кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова на тржишту.

² *FONDex* је имао почетну вредност од 1.000 поена 15. новембра 2006. године, на дан када је први добровољни пензијски фонд почео с радом.

³ Годишња стопа.

⁴ Од укупног улагања фондова у акције, преко 90% односи се на акције које се налазе у корпи *BELEX15*, тако да овај индекс представља добар „бенчмарк“ за акцијски део портфолија фондова.

⁵ Уколико се изузму обвезнице старе девизне штедње серије A2013, с приносом од 5,69% и доспећем 31. маја 2013. године. Принос на ову врсту обвезнице знатно расте пред свако доспеће.

На примарном тржишту дужничких државних инструмената (трезорских записа и обвезница) повећан је обим емисија, док дисконтне стопе бележе знатнији пад у односу на претходно тромесечје.

Укупна тржишна вредност емисија деноминираних у динарима у првом тромесечју износи око 90,9 млрд динара наспрам 67,6 млрд динара из претходног тромесечја. Највише је емитовано једногодишњих инструмената (27 млрд динара), двогодишњих (24 млрд динара) и трогодишњих (18 млрд динара). У овом тромесечју емитовани су још и тромесечни, шестомесечни, петогодишњи и седмогодишњи трезорски записи (укупно 22 млрд динара).

Извршне стопе емитованих динарских државних дужничких инструмената, по рочности
(у %)

Рок доспећа	T1 2012.	T2 2012.	T3 2012.	T4 2012.	T1 2013.
3м			13,0%	11,3%	9,5%
6м	10,5%	10,5%	13,5%	12,9%	9,5%
12м	12,7%	13,5%	14,6%	11,9%	10,0%
18м	13,1%	14,0%	15,0%	12,9%	
24м	13,5%	14,5%	14,5%	13,0%	10,8%
36м	14,7%	15,0%	16,0%	14,0%	11,4%
60м	14,7%	15,0%		14,7%	12,9%
84м					12,7%

Извор: Министарство финансија и привреде.

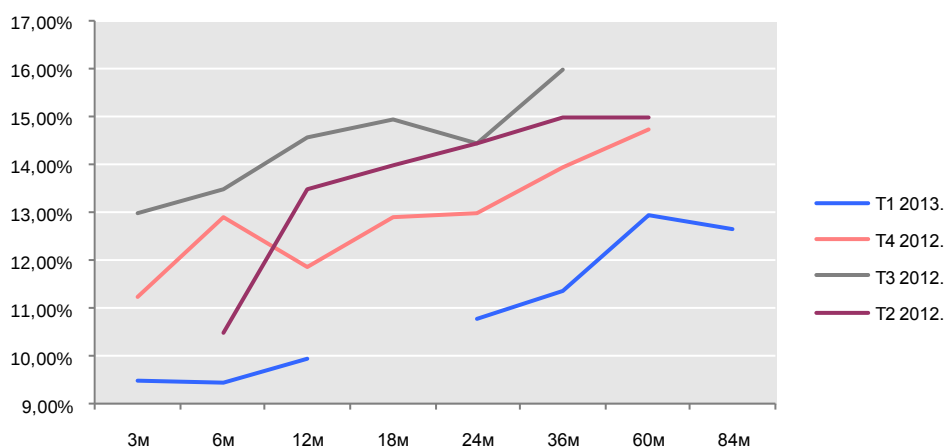
Тржишна вредност емитованих динарских државних дужничких инструмената, по рочности
(у млрд RSD)

Рок доспећа	T1 2012.	T2 2012.	T3 2012.	T4 2012.	T1 2013.
3м	-	-	10,7	6,7	9,0
6м	14,1	4,9	12,1	8,3	5,7
12м	26,3	23,0	16,2	19,2	27,1
18м	5,1	13,2	11,7	16,1	
24м	11,9	8,6	6,7	3,3	23,7
36м	17,1	4,7	23,7	9,9	18,3
60м	2,3	0,4	-	4,2	4,5
84м					2,6
Укупно	76,7	54,8	81,0	67,6	90,9

Извор: Министарство финансија и привреде.

У првом тромесечју приноси до доспећа на динарске инструменте бележе знатан пад у односу на ниво из претходног тромесечја – у просеку преко 200 базних поена.

Извршне стопе на динарске државне дужничке инструменте
(крај тромесечја)

Извор: Министарство финансија

У првом тромесечју емитовани су евроденоминовани државни дужнички инструменти, у укупној вредности од око 128,1 млн динара, и то једногодишњи (30 млн динара) са стопом од 3,93%, двогодишњи (50 млн динара) са стопом од 4,88% и трогодишњи (30 млн динара) са стопом од 4,88%.

Настављен је и тренд јачања динара у односу на евро, који је почео у трећем тромесечју претходне године. Тако је у првом тромесечју вредност динара за 1,5% већа него на крају претходног тромесечја.

У првом тромесечју дошло је до успоравања инфлације. Индекс потрошачких цена је у овом тромесечју забележио годишњи раст цена од 11,2%, док су месечне стопе раста цена у јануару, фебруару и марту биле 0,6%, 0,5%, односно 0%, респективно.

Референтна каматна стопа је повећана, тако да је на крају марта износила 11,75%, 50 базних поена више у односу на крај претходног тромесечја, односно 225 базних поена више поредећи с крајем марта претходне године. С растом референтне каматне стопе, порастао је ниво каматних стопа које фондови остварују на средства у динарима на кастоди рачунима.

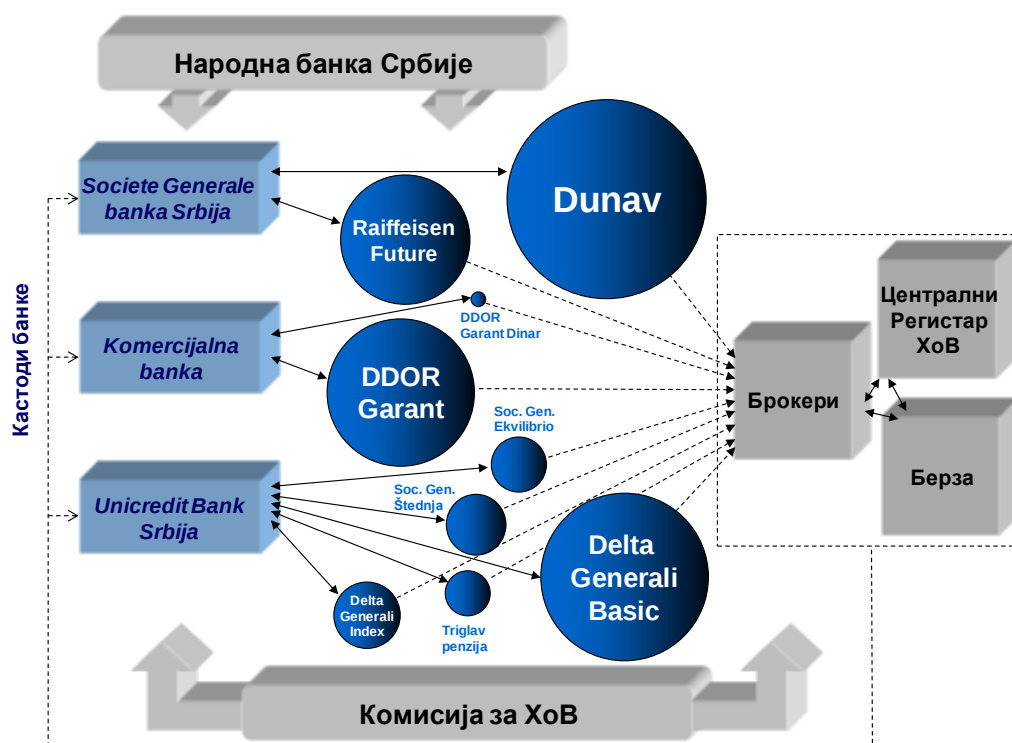
2. Пословање добровољних пензијских фондова

2.1. Учесници на тржишту

На тржишту добровољних пензијских фондова на крају првог тромесечја послује пет друштава за управљање, који управљају имовином девет

добровољних пензијских фондова, три кастоди банке и четири банке посредника⁶.

Слика: Учесници на тржишту добровољних пензијских фондова

На крају првог тромесечја, у друштвима за управљање била су запослена 152 лица, исто као и на крају претходног тромесечја.

2.2. Нето имовина добровољних пензијских фондова

Нето имовина фондова је на крају првог тромесечја 2013. износила преко 17 млрд динара. У овом тромесечју нето имовина је порасла 6,5%, док је у односу на исти период претходне године остварен раст од 27%. Највећи утицај на раст нето имовине у овом тромесечју имали су остварени приноси од улагања. На индивидуалне рачуне чланова уплаћено је 618,5 млн динара, а укупне уплате чланова по одбитку накнаде при уплати у овом периоду износе 605 млн динара. С друге стране,

Нето имовина је достигла 17 млрд динара. Уплате доприноса у овом тромесечју износе 618,5 млн. Концентрација у сектору је и даље висока.

⁶ НЛБ банка а.д. Београд, Рајфајзен банка а.д. Београд, Фолкс банка а.д. Београд и Сосијете женерал банка Србија а.д. Београд.

чланови су по основу исплата у току овог тромесечја повукли 238,9 млн динара, док је укупан износ накнада који су друштва наплатила у овом периоду 81,2 млн динара.

Нето имовина у сектору на крају периода (у млрд RSD)						
2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. T1
3,1	4,6	7,2	9,9	12,5	16,0	17,0

Извор: Народна банка Србије.

Извор: Народна банка Србије

Тржиште добровољних пензијских фондова је и даље високо концентрисано. Тржишна концентрација у сектору⁷ на крају овог тромесечја, мерена Херфиндал–Хиршмановим индексом, износи 2.844 поена, што је релативно висока вредност. Поред тога, уколико се фондови класификују по групама, према величини нето имовине фонда у односу на висину нето имовине сектора, у групама „велики“ и „средњи“ налазе се по два фонда, који заједно заузимају преко 96% тржишта, док највећи фонд има удео од око 42%, што такође говори да је тржиште високо концентрисано.

Број фондова у групама подељеним према тржишном учешћу (у јединицама)							
Учешће у нето имовини (у %)	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. T1
Велики (20 и више)	3	2	2	3	2	2	2
Средњи (5 - 19,99)	-	2	3	1	2	2	2
Мали (0 - 4,99)	4	6	5	4	5	5	5

Извор: Народна банка Србије.

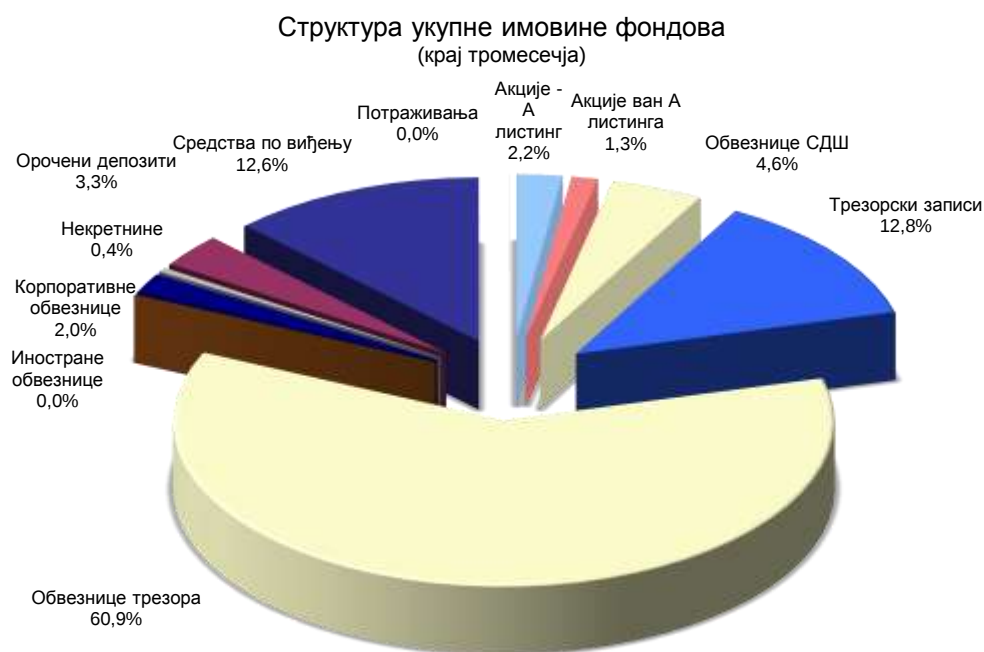
⁷ Посматрано према учешћу у укупној нето имовини.

2.3. Структура имовине добровољних пензијских фондова

У првом тромесечју 2013. године структура имовине фондова није знатније измењена. И даље највећи удео у укупној имовини фондова имају државне дужничке хартије од вредности од чак 78,2%. Од тога, обвезнице трезора чине 60,9% укупне имовине, трезорски записи 12,8% и обвезнице старе девизне штедње 4,6%.

Највише средстава уложено је у државне инструменте – 78,2%.

У страниј валути је 20,5% средстава.

Извор: Народна банка Србије

У овом тромесечју удео средстава по виђењу износи 12,6%. Удео орочених депозита у укупној имовини фондова је око 3,3%, а учешће акција 3,5%. У непокретности је уложено тек 0,4% имовине фондова.

У страниј валути – у еврима, на крају овог тромесечја налази се 3,5 млрд динара, или 20,5% укупне имовине, а у домаћој валути 13,6 млрд динара, или 79,5% укупне имовине.

2.4. Обим трговања пензијских фондова хартијама од вредности

Обим промета добровољних пензијских фондова је у првом тромесечју 2013. износио 5,2 млрд динара.

Обим промета фондова је 5,2 млрд динара. Највећи удео има куповина државних хартија од вредности.

Трговање добровољних пензијских фондова хартијама од вредности						
(у млрд RSD)						
	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. Т1
Обим промета ХоВ	1,5	12,6	14,9	19,3	13,3	5,2
Куповина	1,1	8,1	8,1	10,6	7,1	3,5
Београдска берза	0,8	0,4	1,3	0,7	0,3	0,4
Ванберзанско трговање	0,3	0,4	0,3	1,3	0,1	0,2
Аукције државних ХоВ	0,0	7,3	6,5	8,6	6,7	3,0
Продаја	0,4	0,4	0,8	3,8	4,2	0,9
Београдска берза	0,1	0,1	0,6	0,4	0,3	0,5
Ванберзанско трговање	0,3	0,3	0,2	3,4	3,9	0,5
Доспеће	0,1	4,1	6,1	4,9	2,0	0,7
Однос куповине према продаји и доспећу	2,4	1,8	1,5	1,2	0,5	2,1
Учешће у укупном промету на Београдској берзи (у %)	1,2%	1,1%	7,6%	3,8%	5,7%	5,5%

Извор: Народна банка Србије и Београдска берза.

На страни куповине хартија од вредности, највећи део односи се на аукције државних дужничких инструмената. Учешће добровољних пензијских фондова у промету на Београдској берзи у првом тромесечју износи око 5,5%.

2.5. Накнаде друштава за управљање

Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима прописује максималне процентуалне износе накнада које друштва за управљање могу да наплате члановима фонда. Накнаде друштва састоје се од накнаде приликом уплате доприноса и накнаде за управљање фондом. Накнада приликом уплате не може бити већа од 3%, накнада за управљања не може бити већа од 2%, док накнада за пренос рачуна може бити наплаћена само у висини стварних трошкова преноса.

Накнаде за управљање биће ограничене на 1,25% након што нето имовина свих фондова достигне 0,75% БДП-а.

Усвајањем новог закона, почетком маја 2011. године, измењене су и накнаде које друштва наплаћују, а које ће се примењивати када нето имовина свих фондова достигне 0,75% БДП-а. Предвиђено је да максимална накнада за управљање буде 1,25%, док висина накнаде приликом уплате неће бити законски ограничена. Тренутно је нето имовина на нивоу од око 0,50%⁸ БДП-а.

Накнаде су један од параметара које члан треба да има у виду приликом избора фонда, али га не треба посматрати изоловано. Висина накнаде зависи од

⁸ Извор БДП: База података републичког завода за статистику – Квартални бруто домаћи производ у текућим ценама, недесезонирани подаци.

инвестиционе политике, односно активности инвестирања. По правилу, активнији фондови, намењени млађим особама, који ће доприносе уплаћивати у дужем временском периоду и који ће у већем проценту инвестирати у сложеније инструменте, имају и веће накнаде, јер се од таквих фондова очекује и већи принос. Истовремено, они преузимају и већи ниво ризика. С друге стране, фонд који инвестира пасивно и у сигурније финансијске инструменте треба да има и мање накнаде. Инвестициону политику фонда, тј. планирано улагање средстава чланова фонда, очекивани принос фонда и ниво ризика који фонд (односно члан) преузима, као и накнаде које друштва наплаћују, треба посматрати заједно при доношењу одлуке о избору фонда.

Од почетка пословања друштва су наплаћивала накнаду за управљање 2%, док се накнада при уплати смањивала и на крају првог тромесечја била је на нивоу од 2,16%. Однос две накнаде променио се од почетка пословања друштава, када је био већи у корист накнаде приликом уплате, до данас, када накнаде за управљање чине близу 86% укупно наплаћених накнада. Оваква промена односа две накнаде настала је као последица раста нето вредности имовине фонда и све веће основе на коју се наплаћују накнаде за управљање.

Износ наплаћених накнада друштава за управљање
(у млн RSD)

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. Т1
Накнада приликом уплате	43,5	56,9	54,9	59,3	57,9	60,1	15,1
Накнада за управљање	33,4	72,2	117,2	170,6	220,0	284,1	64,2

Извор: Народна банка Србије.

Накнада приликом уплате, иако видљива на првом кораку, тј. приликом уплате средстава у фонд, није и највећи трошак за члана. То је трошак који члан плаћа само једном, као врсту улазне накнаде. Накнада за управљање се обрачунава свакодневно на вредност нето имовине фонда и садржана је директно у вредности инвестиционе јединице, тако да обрачуната и објављена вредност инвестиционе јединице јесте вредност након одбитка накнаде за управљање фондом. С даљим растом нето имовине, али и јачањем конкуренције између фондова, може се очекивати постепено смањивање накнаде за управљање.

2.6. Трансакциони трошкови

Трансакциони трошкови су трошкови који настају по основу куповине и продаје хартија од вредности. Усвајањем новог Закона, трошкови настали у вези с куповином, продајом и преносом хартија од вредности (накнаде централног регистра, берзанске накнаде, пореске обавезе и трошкови текућег одржавања непокретности у које је уложена имовина фонда) наплаћују се из имовине фонда.

Остали трошкови иду на терет друштва за управљање. Највећим делом то су трошкови брокера преко којих друштва обављају трансакције.

Највећи удео у трансакционим трошковима имају управо брокерске накнаде и накнаде кастоди банке. Трансакциони трошкови су у директној вези са обимом трговања друштава за управљање и врстама инструмената којима се тргује. Највеће трошкове имају трансакције акцијама на Београдској берзи, док су најмањи трошкови у трговини трезорским записима. У првом тромесечју, од укупних трансакционих трошкова, 72% су чинили трошкови које сноси друштво за управљање, а 28% трошкови које сноси фонд.

Износ трансакционих трошкова (у млн RSD)							
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. T1
Укупно	10,0	5,3	7,4	9,7	7,0	4,7	3,1
Брокерске накнаде	4,5	2,2	3,8	4,5	2,9	2,0	1,4
Накнаде кастоди банке	1,8	1,5	2,0	2,4	2,2	1,5	0,9
Берзанске накнаде	1,6	0,8	0,4	1,1	0,8	0,3	0,5
Накнаде централног регистра	1,0	0,6	1,2	1,5	1,1	0,9	0,3
Остали трошкови	1,1	0,2	-	-	-	-	-

Извор: Народна банка Србије.

Како је на почетку пословања друштава за управљање обим трговања био релативно висок, нарочито акцијама на Београдској берзи, и трансакциони трошкови су били највећи у том периоду. С почетком економске кризе и активности друштава су смањене, а инвестиције усмерене ка сигурнијим инструментима који са собом носе и ниже трошкове. Од 2009. године поново долази до раста ових трошкова, као последица смањења средстава на трансакционим рачунима и преусмеравања ка трезорским записима Републике Србије и постепеног повећања трговине акцијама. Исто тако, растом нето имовине повећавају се и вредности трансакција фондова у апсолутном износу. Током првог тромесечја забележен је пораст трансакционих трошкова, као последица веће инвестиционе активности друштава, односно повећања улагања у акције с примарног сегмента Београдске берзе.

Стратешке алокације улагања дефинисане инвестиционим политикама добровољних пензијских фондова такве су да се у структури фондова налазе углавном дугорочне дужничке хартије од вредности, а да је удео акција релативно низак. Таква структура утиче на то да и износи трансакционих трошкова буду ниски. Укупни трансакциони трошкови у односу на просечну нето имовину за последњу годину дана износе око 0,04%.

2.7. Број и структура корисника добровољних пензијских фондова

На крају првог тромесечја 2013, у фази акумулације⁹ налази се укупно 180.850 корисника¹⁰. Они укупно имају 241.927 склопљених уговора о чланству¹¹ у добровољном пензијском фонду.

У првом тромесечју 2013. године је забележено 1.558 нових уговора о чланству и 1.027 нових корисника.

Истовремено, 83 корисника с 97 уговора о чланству, који се налазе у фази повлачења средстава, примају програмиране исплате. (Сви подаци у даљем тексту овог одељка, осим ако није другачије назначено, односе се само на кориснике у фази акумулације.)

У периоду од 2008. до 2011. године раст броја корисника био је најизраженији током 2009. и 2011. године, с близу 9.000, односно 8.000 нових корисника, док се током 2010. године број корисника незнатно увећао. У 2012. број корисника се повећао за око 5.000. Тренд раста настављен је и у току првог тромесечја 2013, када се број корисника повећао за 1.027.

Број уговора и број корисника
(у хиљадама)

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. Т1
Број уговора	158,5	201,6	215,7	220,4	234,4	240,4	241,9
Број корисника	- ¹²	156	165,2	166,8	174,9	179,8	180,9
Удео активних корисника у укупном броју (у %) ¹³	-	41,10%	34,90%	33,60%	35,10%	30,50%	31,20%

Извор: Народна банка Србије.

Уколико узмемо у обзир то да је проценат активних корисника (у месецу) око 30% до 35% и да се он не мења од 2009. године, можемо претпоставити да већина тих корисника сваког месеца уплаћује доприносе у пензијске фондове.

⁹ Чланство у фонду дели се на две фазе – фазу акумулације (период у коме се уплаћују средства) и фазу повлачења средстава (период када члан повлачи акумулирана средства).

¹⁰ Број корисника је број особа које су чланови добровољног пензијског фонда (или фондова). Овај број је мањи од броја уговора о чланству, с обзиром на то да знатан број корисника има више од једног склопљеног уговора о чланству у истом или у различитим фондовима.

¹¹ Број уговора о чланству је збир броја индивидуалних уговора о чланству и броја чланова свих пензијских планова.

¹² Подаци о броју корисника доступни су од јуна 2008. године.

¹³ Проценат активних корисника представља просечан проценат активних корисника по месецима у периоду за који се односи.

Структура корисника по динамичности уплате

(у јединицама и у %)

Корисници који су имали уплату	Период	Број корисника	Удео (%)
	1 месец	56.359	31,2%
	3 месеца	61.873	34,2%
	6 месеци	66.442	36,7%
	12 месеци	71.846	39,7%
	Од учлањења (1)	152.374	84,3%
Без средстава на рачунима (2)		28.476	15,8%
Укупно (1 + 2)		180.850	

Извор: Народна банка Србије.

Просечан износ акумулираних средстава по кориснику зависи од висине уплате, приноса који остварују фондови и дужине периода акумулације средстава. Као последица раста сва три фактора јесте и раст просечних средстава на индивидуалним рачунима чланова. Просечан износ акумулираних средстава на рачунима чланова који су до сада најмање једанпут уплатили допринос износи нешто преко 111.862 динара и у сталном је порасту.

Корисници добровољних пензијских фондова у Србији могу бити домаћа и страна лица. Број домаћих лица је вишеструко већи од броја страних лица, док је просечан износ средстава на рачунима страних лица око пет пута већи него код домаћих лица.

На крају првог тромесечја, број корисника који су чланови два или више фондова износи 34.925, или око 19% укупног броја.

Просечан износ акумулираних средстава на крају периода

(у хиљадама RSD)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. Т1
-	34,6	52,2	70,5	84,5	105,3	111,9

Извор: Народна банка Србије.

Број корисника по броју фондова у којима су чланови
(у јединицама)

Број фондова	Број корисника
1	145.925
2	24.546
3	10.298
4	66
5	15

Број корисника по броју закључених уговора о чланству
(у јединицама)

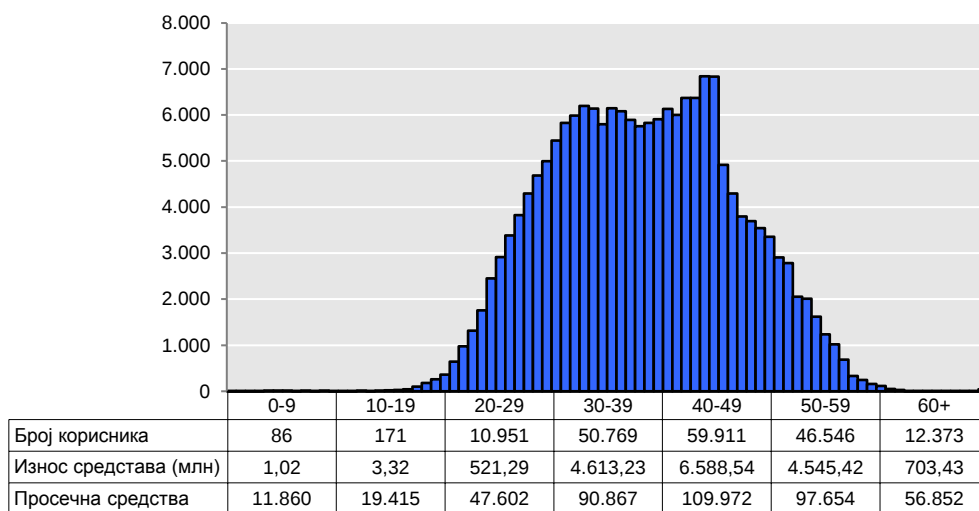
Број уговора	Број корисника
1	134.342
2	33.765
3	11.398
4	970
5	299
6	46
7	30

Извор: Народна банка Србије.

Извор: Народна банка Србије.

Структура корисника по полу и њихових средстава није се много променила у односу на претходне године. У већини су мушкарци, који у укупном броју корисника учествују са око 59%. Учешће жена у броју нових чланова у првом тромесечју 2013. износи око 70%.

Расподела корисника и акумулираних средстава по годинама живота
(у јединицама, односно у РСД)

Извор: Народна банка Србије

Просечна старост корисника добровољних пензијских фондова на крају првог тромесечја износи близу 44 године, а највише је корисника старости од 30 до 50 година, преко 61%. Оваква структура корисника је стална и не мења се од почетка рада фондова. Исто тако, проценат корисника који испуњавају старосни услов за повлачење средстава (навршене 53 године живота по старом закону) сличан је као у претходним годинама, око 22%.

2.8. Уплате доприноса, исплате средстава и пренос средстава

Осим у 2007. години, када се највећи број добровољних пензијских фондова оснивао и када су уплате биле најмање, укупни доприноси су били стабилни током година и кретали су се на нивоу од 2,2 до 2,5 млрд динара годишње. Током 2012. године уплате су износиле око 2,7 млрд динара.

У првом тромесечју 2013. године уплата доприноса износила је око 619 млн динара.

У првом тромесечју 2013. године уплата доприноса износила је око 619 млн динара.

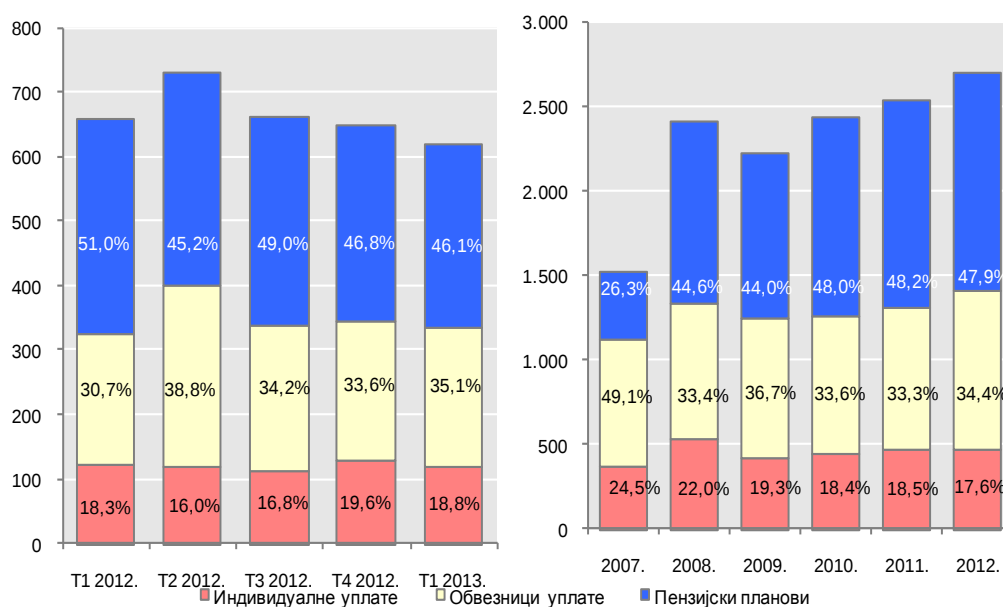
Укупне уплате доприноса у фондове
(у млрд RSD)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. Т1
1,5	2,4	2,2	2,4	2,5	2,7	0,6

Извор: Народна банка Србије.

У првом тромесечју, од укупних доприноса, 18,8% односи се на индивидуалне уплате, 35,1% на уплате послодаваца који као обвезници уплате својим запосленима уплаћују доприносе у пензијски фонд, док се око 46,1% односи на уплате преко пензијских планова. Овај однос се није много мењао од 2008. до данас.

Иако постоји могућност и индивидуалних, највећи број уплата је преко обвезника уплата и пензијских планова. Компаније могу својим запосленима да уплаћују средства у фонд, остварујући тако уштеде путем пореских ослобађања, чиме показују висок степен одговорности према запосленима. Велики потенцијал за даљи раст броја чланова пензијских фондова је управо у великим компанијама с великим бројем запослених.

Обим и структура укупних уплата доприноса
(у млн РСД, односно у %)

Извор: Народна банка Србије

Исплате средстава највећим делом врше се једнократно. С обзиром на то да повлачење средстава врше чланови који испуњавају услове, а који притом нису дуго у фонду, па је и акумулирана сума релативно мала, овакав

У првом тромесечју 2013. године, укупне исплате корисницима биле су 238,9 млн динара.

начин исплате је и очекиван. У даљем периоду може се очекивати повећање удела програмираних исплата и других начина повлачења с повећањем година акумулације средстава и суме средстава на рачунима, а нарочито након почетка примене новог закона, који прописује максимални износ који се може повући кроз једнократну исплату од 30%.

Укупне исплате средстава члановима фондова (у млн RSD)						
2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. Т1
141,4	384,6	448,5	458,1	517,6	751,7	238,9

Извор: Народна банка Србије.

Исплате средстава из фондова се повећавају из године у годину. Оваква појава нормална је последица развоја система, јер ће се, с повећањем доприноса и нето имовине и повећањем броја година функционисања система добровољних пензијских фондова, повећавати се и исплата посматрано у апсолутним износима. Током првог тромесечја 2013. године уплате су биле веће од исплата за око 380 млн динара. Међутим, оно што не одговара природи добровољних пензијских фондова јесте то да се средства углавном повлаче чим корисник испуни услове за повлачење и пре него што је стекао услов за државну пензију. Један од разлога је кратак период уплата и мала акумулирана средства.

Трансфери представљају пренос средстава из једног фонда у други. Члан фонда из било ког разлога може пренети део или сва своја средства из једног фонда у други, при томе плаћајући само стварне трошкове преноса. Највећи трансфери забележени су током 2008. године. У другој половини 2011. године забележени су нижи трансфери у односу на просек претходних година (око 27 милиона динара у другој половини 2011). Тренд је настављен и током 2012, када су трансфери између фондова износили 72,4 млн динара. У првом тромесечју 2013. трансфери између фондова износили су 55 млн динара.

У првом тромесечју 2013. године укупни трансфери између фондова износили су 55 млн динара.

Укупни трансфери између фондова (у млн RSD)						
2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. Т1
19,5	235,1	141,5	216,1	165,9	72,3	55,0

Извор: Народна банка Србије.

3. Закључак

Број корисника услуга добровољних пензијских фондова је у сталном порасту и на крају првог тромесечја 2013. године износи 180.850. Подаци показују да учешће свих корисника услуга пензијских фондова у укупном броју становника износи око 2,5%, као и да је сваки десети запослени члан неког пензијског фонда. Имајући у виду ове податке и чињеницу да су друштва дефинисала минимални износ доприноса на нивоу који омогућава уплате износа које не би вршиле већи притисак на буџет чланова, чини се да постоји велики потенцијал за веће повећање броја корисника. Уз материјално стање, које је несумњиво битан фактор који је имао и који ће и у будућности имати важну улогу у развоју система, проблем с којим се друштва сусрећу јесте и недовољна информисаност становништва о постојању и начину функционисања пензијских фондова. Поред предузимања маркетиншких активности ради превазилажења овог проблема и привлачења потенцијалних чланова, друштва за управљање ангажују физичка лица која обављају послове информисања о пословању пензијских фондова. За сада постоји 429 лица која могу обављати те послове, тј. којима је Народна банка Србије, на основу положеног стручног испита и задовољавања осталих потребних услова, издала дозволу за рад.

Један од видова подстицаја развоја индустрије добровољних пензијских фондова јесте постојање пореских олакшица, којима се уплате појединаца и послодаваца до одређеног износа ослобађају плаћања пореза на доходак грађана, односно доприноса за обавезно социјално осигурање. У 2012. години неопорезиви износ доприноса био је 4.647 динара, а за 2013. одређен је износ од 5.214 динара. То представља додатни вид стимулације за послодавце да један део издвајања за своје запослене усмере ка штедњи у добровољним пензијским фондовима.

Међутим, и поред тога што је део реформе пензијског система који се односи на увођење пензијских фондова заснованих на акумулацији започет релативно касно (2006/2007), као и да су околности под којима су се добровољни пензијски фондови развијали биле неповољне (економска криза), до сада су постигнути значајни резултати. За наставак развоја у овој области потребно је имати у виду да јасни сигнали о неопходности правовремене штедње за старост које грађанима упућују носиоци економске и социјалне политике позитивно утичу на даљи развој добровољних пензијских фондова, као и да се јачањем информисаности и едукације становништва о предностима штедње за старост јача и свест о потреби да се данас предузму кораци који ће обезбедити додатне приходе у будућности. У таквим околностима, и уз јачање дијалога између послодаваца и запослених о обезбеђивању додатних прихода након краја радног века, могао би се очекивати убрзан развој добровољних пензијских фондова, а затим и остваривање позитивних ефеката које пензијски фондови доносе.